

Nieuwsbrief

nr. 28 april 2013

In deze Nieuwsbrief onder meer

- Oproep: de familie Bokhorst, verrassend veelzijdig
- Knipselboek Mieke Bussink
- De foto-onderzoekgroep
- Sempre Crescendo 90 jaar
- Een avontuurlijke Diepenveense wijkzuster
- De biejenkoning

Sempre Crescendo met drumband marcheert in de jaren vijftig door de Dorpsstraat ter hoogte van Riemersma.

Voorwoord

→ Het eerste nummer van jaargang 2013 van de Nieuwsbrief van de Historische Vereniging Diepenveen e.o. wordt grotendeels gedomineerd door jubilea. Zowel aan het negentigjarige Sempre Crescendo, als aan de honderdjarige imkervereniging wordt aandacht besteed. Aardig daarbij is dat deze beide hoofdartikelen door Henk (Pier) Karenbeld zijn geschreven en dat hij daarmee het leeuwendeel van dit nummer heeft gevuld.

Het artikel betreffende Sempre Crescendo werd samengesteld met behulp van de muzikale broers Brilleman. De jubilerende imkervereniging is beschreven aan de hand van de Koershof en de bijenhistorie die daar ooit werd gemaakt. Verder treft u in dit nummer een interview met Zuster Kanis aan. Zij neemt ons mee in haar geschiedenis in het fraaie vak als

wijkzuster. Haar verhaal is opgetekend door Irma den Hollander en Wim de Weerd. In de laatste nieuwsbrief van 2012 trof u een eerste artikeltje aan van Inke Mensink betreffende een door Mieke Bussink aan de vereniging geschonken knipselboek over de Tweede Wereldoorlog. In deze 28e nieuwsbrief vindt u het vervolg hierop. Tevens tekende Inke voor een interview met de FAG (Foto Archief Groep). De bestuursmededelingen evenals het korte nieuws vindt u op de vaste pagina's 2 en 3. Graag even uw aandacht voor de twee oproepen die hier worden gedaan! Tenslotte hopen we u allen te treffen op de historische avond van april, waar u de redactie altijd mag laten weten wat u van de Nieuwsbrief vindt. Ook horen we graag of u nog interessante ideeën of verhalen heeft voor het najaarsnummer.

Welkom op de jaarvergadering van 4 April 2013

→ U bent van harte welkom op onze jaarvergadering op donderdag 4 april in het Hof van Salland. Het eerste deel van deze bijeenkomst is gereserveerd voor de jaarlijkse ledenvergadering. De leden van onze vereniging ontvangen tegelijk met deze nieuwsbrief de bijbehorende stukken. Deze ledenvergadering begint om 20.00 uur, de zaal is open vanaf 19.30 uur. Na 21.00 uur is iedereen welkom om te genieten van twee lezingen.

Het programma na de pauze zal beginnen met een presentatie van de nieuwe Collectie Bank van de Historische Vereniging; een mogelijkheid om onze

collectie van historische foto's en documenten via internet te bezichtigen en van commentaar te voorzien. Als voorbeeld van de mogelijkheden van deze Collectie Bank zal er een oude film over Diepenveen worden vertoond die sinds kort in ons bezit is. De lezing van Ewout van der Horst (Stichting Sallands Erfgoed) gaat over de typische kenmerken van Sallandse boerderijen en over het boerenleven in voorbije dagen; natuurlijk met speciale aandacht voor de historische boerderijen in Diepenveen. Een boek over dit onderwerp zal naar verwachting in de tweede helft van dit jaar worden uitgebracht. De Historische Vereniging Diepenveen is blij dat we met deze lezing onze bijdrage kunnen leveren aan het Jaar van de Boerderij en dit boeiende onderwerp weer onder uw aandacht kunnen brengen.

Oproep: de familie Bokhorst, verrassend veelzijdig

→ Vier generaties Bokhorst hebben van 1855 tot 1970 een bloeiend schildersbedrijf geleid in de Papestraat te Deventer. Naast het reguliere schilderwerk werden diverse decoratieve werkzaamheden verricht, zoals het maken van oorkonden, glas-in-lood ramen en keramische producten. Kortom: allerlei vormen van kunstnijverheid. Het Historisch Museum te Deventer organiseert medio 2014 een expositie over de familie Bokhorst met een begeleidende publicatie. Onderzoek en publicatie worden verricht door kunsthistorica Roel H. Smit-Muller, die ook het onderzoek deed naar de familie Korteling.

Niet alleen in Deventer zijn diverse kunstzinnige werken van het Bokhorst-atelier te vinden, ook in de regio zijn er talrijke, vooral gebrandschilderde ramen voor woningen en kerken vervaardigd. Zo komen de ramen in de Hervormde kerk te Diepenveen uit het Bokhorst-atelier. Ze werden ontworpen door de kleinzoon van de stichter van het bedrijf, Gerrit Bokhorst (1895-1972) in samenwerking met Herman Korteling, die in die tijd in het Bokhorst-atelier werkzaam was.

Gerrit Bokhorst

Ongetwijfeld zullen er meerdere contacten met Diepenveen geweest zijn, en heeft dat producten opgeleverd zoals glasramen, oorkonden, schilderijen en tekeningen. Indien u informatie of materiaal over één van de leden van het geslacht Bokhorst bezit, verzoeken wij u vriendelijk contact op te nemen met Roel H. Smit-Muller. Telefonisch op 0570-622510, of per mail: smitmuller@home.nl

Bestuur Historische Vereniging Diepenveen Dorp en Omgeving Opgericht november 1998 • Bestuur: Tom Masselink (voorzitter), Jan Harmelink (penningmeester), Hans van de Poel (secretaris), Wilbert Derksen (interviewgroep) Jan van Ginkel (verzamelgroep), Leo Hattink, Harry Mulder (fotografie), Jan Nieuwenhuis (foto-onderzoekgroep), Joop Overmaat (foto-archiefgroep), Joke Riemersma-Veeneman (ledenwerving), Annie de Ruiter-Vossebelt • Overige contactpersonen: Ben Droste (pr-groep), Gerrie Roetert-Grotentraast (knipselgroep), Janny Busser (textielgroep) • Correspondentieadres: Wetermanskweg 15, 7431 RC Diepenveen • E-mail: info@historischeverenigingdiepenveen.nl • Website: www.historischeverenigingdiepenveen.nl • Verzameladres historische artikelen en foto's: Jan van Ginkel, Dorpsstraat 2, 7431 CK Diepenveen • Expositie- en werkruimte: In de vitrine van de Openbare Bibliotheek in Diepenveen worden wisselende collecties historisch materiaal geëxposeerd: contactpersonen Gerry Berends- Kelder en Theo Hoetink. Op dinsdagmiddag is van 14.30 tot 16.00 uur in de bibliotheek de foto-archiefgroep (FAG) aanwezig. • Contributie: € 11,50 per gezin per kalenderjaar. Rabobank Deventer nr. 37.77.33.628. • Copyright Historische • Vereniging Diepenveen Dorp en Omgeving • Redactie PR-groep: Ben Droste, Inke Mensink, Dieneke Nijenhuis, Ap Smeenk, Rudi Steenbruggen en Gea Zieverink • Eindredactie: Dieneke Nijenhuis • Vormgeving: Gea Zieverink • Illustraties: Harry Mulder (nieuwe foto's) en Foto-Archief-Groep • Bijdragen aan dit nummer: Inke Mensink, Herman Denekamp, Wilbert Derksen, Lamberthe de Jong en Gerrit Bothof • Druk: De Kroon, Olst • ISSN 1569-7878 Verschijnt twee maal per jaar.

→ Film uit 1930

Via de jubilerende imkervereniging dook er bij de redactie een film op uit 1930 van Alex Roosdorp. Na het titelblad "Het dorp Diepenveen gelegen aan een snel stroomende rivier de Zandwetering" zijn prachtige beelden te zien van o.a. de lagere school, de Zandwetering ter hoogte van de Dorpsstraat en Schilderstraat, de kerk, Station Diepenveen West, de Molenkolk, een aantal villa's en de Vossenfarm. Ook komen op deze 10 minuten durende stomme film veel mensen voor die wellicht door oudere Diepenveners nog herkend kunnen worden. Mocht u een kopie van deze film willen, dan kunt u zich melden bij de redactie. De film wordt dan digitaal verstuurd. Voor identificatie van diverse personen houden wij ons zeer aanbevolen.

→ Naam Nieuwsbrief

Eind vorig jaar volgden twee redactieleden bij het Historisch Centrum Overijssel in Zwolle een cursus over het schrijven van geschiedenis. De docent merkte op, toen hij een aantal van onze nieuwsbrieven zag, dat de titel nieuwsbrief de lading niet meer dekte. Weliswaar zijn op de eerste 3 pagina's verenigingsnieuws en korte berichten verzameld, hierna wordt de uitgave grotendeels gevuld door historische artikelen. Volgens de docent is onze nieuwsbrief dan ook meer een historisch tijdschrift en dat zou vragen om een nieuwe naam. Deze boodschap heeft een tijdje binnen de redactie rond

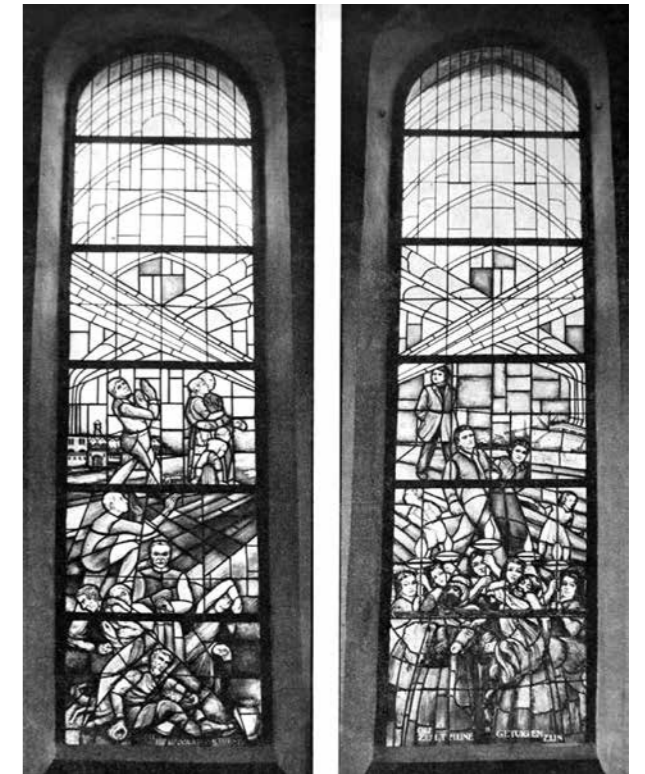
Knipselboek Mieke Bussink

Inke Mensink

In de vorige nieuwsbrief heeft een kort artikel gestaan, waarin aan de hand van het knipselboek van Mieke Bussink over de oorlog, ingegaan is op het leven in Diepenveen in die tijd. Hieronder het vervolg.

→ Huishouden in oorlogstijd

Het wordt steeds drukker op Rande 145. Aan het begin van de oorlog woonden vader en moeder Bussink daar met hun dochters Mieke en Annie die in Deventer naar de U.L.O. gaan. Al snel komt ook nicht Evelien bij hen wonen. Haar ouders wonen en werken in Indië en hun dochter Evelien woont bij een kostgezin in Deventer. Met dit gezin trekt ze naar Den Haag in het begin van de oorlog. Zij vinden het daar veiliger. Vader en moeder Bussink niet en ze nemen daarover contact op met hun familie over zee. Brieven schrijven naar het buitenland en visa versa gaat zo maar niet in die tijd. Via het Rode Kruis komt er een eenregelig bericht terug: "Zorg voor Evelien". En zo kon Evelien – in het begin tegen haar zin-

Glas-in-lood ramen door Gerrit Bokhorst ontworpen.

gegalmd en het bestuur werd hierin ook betrokken. Dit alles leidt tot een vraag aan u als lezer of u die mening ook bent toegedaan, en zo ja, dan mag u met uw voorstel voor een andere naam komen. Wij zijn benieuwd.

terug komen naar Overijssel en bij haar oom en tante in huis gaan wonen. Al snel leerde Evelien op een feestje van de Koloniale Landbouw Hogeschool Hans kennen, met wie ze zich verloofde. Hans kwam in 1942 ook bij de familie Bussink wonen, als onderduiker, om het ondertekenen van de loyaliteitsverklaring (verplicht voor studenten) en te werkstelling in Duitsland te ontlopen.

Deel van het krantenknipsel

Vanaf 12 December mocht niemand meer zonder toestemming van de overheid verhuizen of zich ergens vestigen.

DIEPENVEEN.
Vestigings- en Verhuizingsverbod.
De Burgemeester van Diepenveen brengt ter algemeene kennis, dat, met ingang van heden een vestigings- en verhuizingsverbod voor zijn gemeente in werking is getreden. Niemand mag zich dus meer in Diepenveen vestigen of verhuizen zonder vergunning.
Nadere bijzonderheden volgen.
Schalkhaar, 12 December 1942.
De Burgemeester voornoemd.
ARRIËNS.

Op 29 Maart 1943 werd de volgende bepaling in de krant opgenomen:

Beschikking
van den commissaris-generaal voor de openbare veiligheid betreffende het verblijf van joden in eenige provincies.
Op grond van artikel 47 en 52 der verordening 1/43 van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied betreffende de handhaving van de openbare orde bepaal ik:
Artikel 1. Met ingang van 10 April 1943 is aan joden het verblijf in de provincies Friesland, Drente, Groningen, Overijssel, Gelderland, Limburg, Noord-Brabant en Zeeland verboden.
Artikel 2. Joden, die zich op het oogenblik in de genoemde provincies ophouden, moeten zich naar het kamp te Vught begeven.

In Diepenveen was de situatie minder schrijnend voor onderduiker Hans. Hij hoefde zich niet dag en nacht te verbergen en kon allerlei klusjes doen in en om huis. Buren en bekenden waren niet Duits gezind en wisten van zijn bestaan. Al die mensen moesten wel gevoed worden en vrije verkoop van voedsel was niet meer toegestaan. Er kwamen steeds meer regels en Duits gezinde controleurs gingen na of de regels wel werden nageleefd. Overtredingen werden streng gestraft.

Oh, gij zwarten handel drijvende monstermensen, welk een leed zaait ge in menig gezin. Wat ploertigheid begaat ge, door uw voos gewin jegens volk en staat. Waakt op, landgenooten! Bevordert, dat deze aartsschelmen hun gerechte straf niet ontgaan.

Naast de officiële distributie ontstond er een clandestien circuit, waaraan ook de Bussinks meededen. Er was maar één knecht, Jan Haman, die de controleurs en andere buitenstaanders te woord mocht staan. Hij kon mensen goed om de tuin leiden. Net als bij veel Diepenveners werd een groot deel van de tuin van de Bussinks veranderd in een groentetuin. Naast de kippen en bijen, waarvan de opbrengst ten eigen nutte behouden

mocht worden van de Duitse bezetters, werd er ook -illegaal- een varken gehouden. Hiervoor werd het kippenhok aan de achterkant uitgebouwd. Ook voor de burens, die het te gevaarlijk vonden om zelf een varken te houden, werd zo'n vleesverschaffer gehuisvest. In februari en november kwam slachter Aalpoel om zijn werk te doen. Daarnaast hielden veel boeren graan achter. Soms werd het gekleurd, om het er bedorven uit te laten zien en clandestien verhandeld om gemalen en gebakken te worden. Er waren politieagenten die boeren lieten weten wanneer ze dienst hadden op de brug, zodat voedsel zonder controle van bijvoorbeeld De Worp, Twello en Wilp naar de andere kant van de IJssel vervoerd kon worden. Gemalen graan mocht alleen met een vervoersbewijs van de molen naar de bakker gebracht worden. Die vervoersbewijzen werden dan door vader Bussink zo ingevuld, dat tijden makkelijk veranderd konden worden en een en hetzelfde vervoersbewijs dus meerdere malen gebruikt kon worden. Particulieren brachten het graan dat ze veroverd hadden zonder bon naar de schuur van Bussink en daar haalden ze het 's avonds ook weer op. De bakker bakte er dan brood van, voor 75 cent bakloon. Het malen van een zak graan van 70 kilo kostte f 1,-. Een mud rogge kon geruild worden voor een paar nieuwe schoenen. Van deze clandestiene handel werd een aparte boekhouding bij gehouden.

Ook controleurs hielden zich niet altijd aan de regels. Zo vroeg een controleur eens aan Bussink of hij een partij in beslag genomen koolzaad wilde malen. Onder voorwaarde dat het eerlijk verdeeld zou worden tussen controleur en ieder die bij de molen werkte, is dat toen gedaan.

In het voorjaar van 1944 werd het nog drukker op Rande 145. Toen kwamen ook een oom en tante met hun twee jonge kinderen daar wonen, want hun huis op de Brinkgreverweg in Deventer was in beslag genomen door de Duitsers. Mieke en Annie gingen toen bij de burens slapen en werden daar 's avonds door Hans naar toe gebracht. Op de tweede en derde zolder van de zaak werden vanaf September 1944, toen er bij Arnhem tegen de Engelsen gevochten werd, Duitse soldaten ingekwartierd. Hier had de familie Bussink verder geen bemoeienis mee. De soldaten kregen voedsel uit de gaarkeuken die achter de zaak gevestigd werd. Voor al die mensen werd elke dag 2 liter melk gehaald bij de burens. De ene dag bij Hemeltjen en de andere dag bij Vorselman. Omdat er bij Bussink altijd wel wat te ruilen was, werd er geen gebrek geleden. Halverwege de oorlog hadden de bijen zoveel honing verzameld, dat er 100 potjes honing geslingerd konden worden. En die voorraad was niet alleen voor eigen gebruik. Eieren werden ook gebruikt als ruilobject. Een nieuwe afwaskwast werd veroverd voor 35 eieren. In de volgende nieuwsbrief wordt verder ingegaan op het dagelijks leven op Rande 145 en de bevrijding van Diepenveen.

Op de foto van links naar rechts: Zittend: Leo Hattink, Arjen Tysma, Jan Nieuwenhuis Staand: Eva Akkersdijk, Annie de Ruiter
Foto: Harry Mulder

De foto-onderzoekgroep

Inke Mensink

“Zo'n drie jaar geleden is de foto-onderzoekgroep ontstaan, op verzoek van de foto-archiefgroep”, vertelt Jan Nieuwenhuis. Hij is de contactpersoon van de groep, die verder bestaat uit Eva Akkersdijk, Annie de Ruiter, Leo Hattink en Arjen Tysma. Doel van de foto-onderzoekgroep is om zoveel mogelijk gegevens boven tafel te krijgen over de foto's die in het bezit zijn van de foto-archiefgroep. Het gaat daarbij om het identificeren van personen, het achterhalen en benoemen van de gebeurtenissen waarvan een foto is gemaakt, en het beschrijven van de functie en plaats van gebouwen die een relatie hebben met het dorp en haar geschiedenis.

Als er materiaal is, komen de werkgroepleden bij elkaar en wordt er nagegaan wie er het meeste van zou kunnen weten. Daarna volgen gesprekken, meestal met oud-Diepenveners, maar niet altijd, want er worden ook nu foto's gemaakt van allerlei bijzondere gebeurtenissen. Het is aan het jongste lid van de werkgroep, Arjen Tysma, om daarbij dan te noteren om wie en wat het gaat.

“Bij veel oude foto's blijft het gissen wie er opstaan en wat er is gebeurd. Het eigenlijke verhaal, vooral van heel

oude foto's, daar kom je niet meer achter. Dat is jammer”, verzuchten de werkgroepleden. Op Koninginnedag staan leden van de foto-onderzoekgroep in de kraam van de Historische Vereniging. Bij het bekijken van de fotoboeken wordt er door veel oudere Diepenveners enthousiast gereageerd en komt er vaak allerlei informatie los.

Veel mensen vinden het leuk om te weten wat er vroeger op hun plekje gebeurde. Dat is één van de redenen waarom de foto-archiefgroep druk bezig is om het fotobestand te digitaliseren en op internet ter beschikking te stellen voor geïnteresseerden. “We verwachten dat er dan veel meer informatie naar ons toekomt over de foto's”, zegt Leo Hattink. “Wel maken we ons zorgen over het zorgvuldig gebruik van het materiaal. Het is niet de bedoeling dat het voor commerciële activiteiten gebruikt wordt. Het is alleen voor persoonlijk gebruik bestemd”.

Het is gezellig om mee te doen met het werk van de foto-onderzoekgroep, vertellen de leden. De contacten met elkaar en met andere Diepenveners om informatie te achterhalen, zijn stimulerend. Het is interessant om op de hoogte te raken van wat er vroeger is gebeurd door de verhalen die we horen. Graag ontvangen de foto-archiefgroep en de foto-onderzoekgroep van u informatie en (oude) foto's. Het liefst met informatie over wie en wat het gaat, zodat er later niet gevestigd en gegist hoeft te worden.

Sempre Crescendo in 1930 vereeuwigd in de gang van de toenmalige Lagere School.

Sempre Crescendo 90 jaar uit het leven van een krasse bejaarde

Pier Karenbeld

Met de muziek mee. Wie herinnert zich niet het aparte gevoel dat ontstond als de muziekvereniging door 't dorp trok. De aantrekkingskracht kon zo groot zijn, dat je de neiging had erachteraan te gaan. Dat kwam nogal eens voor, want de muziekvereniging nam een centrale plaats in en was altijd van de partij als er in het dorp iets te vieren of te gedenken viel. Dat was zo en dat is nog zo als we de geschiedenis van muziekvereniging Sempre Crescendo de revue laten passeren; een vereniging die dit jaar haar 90-jarig bestaan viert. Alle reden om een duik te nemen in de rijke historie van deze krasse bejaarde.

→ De beginjaren.

Op 23 januari 1923 wordt de muziekvereniging D.I.N.D.U.A (door inspanning nuttig door ontspanning aangenaam) officieel opgericht. Lang blijft ze niet onder die naam bestaan, want kort daarna wordt het Sempre Crescendo (Steeds Hoger). Die naam is niet toevallig gekozen; ze verwijst naar de naam van een muzikaal gezelschap uit vroegere tijden. Ook wordt besloten er een harmonie-orkest van te maken, een orkest dat naast slagwerk gebruik maakt van zowel houten als koperen blaasinstrumenten. Uit de start met 23 deelnemers blijkt wel dat de animo groot is. Eigenlijk is die nog groter, want er staan er ook nog heel wat op de wachtlijst. Is het enthousiasme gekweekt door het toenmalige schoolhoofd, meester Peet? Je zou het haast denken want binnen de kortste keren is hij erevoorzitter. Voor het beschermheerschap heeft het orkest de niet onbemiddelde heer Dikkers weten te strikken. Later

zal zijn zoon het beschermheerschap voortzetten. Het vinden van een oefenruimte is nog even een probleem, maar de overdekte gang van de toenmalige dorpschool, op de plek waar nu het dorps huis staat, wordt lange tijd gebruikt als oefenruimte. En dan te bedenken dat vrijwel niemand een noot kan lezen. Dat wordt hard werken voor de eerste dirigent, de heer K. Stoffels. Kennelijk gaat alles naar wens, want in hetzelfde jaar is er al een optreden in het openbaar. Twee jaar later sluit men zich aan bij de Nederlandse Federatie. Ze durven het zelfs aan om aan een concours deel te nemen en halen bij het onderdeel mars een tweede plaats.

→ Enthousiasme onder de dorpsgenoten

Bij thuiskomst hangt overal de driekleur uit en worden er lovende woorden gesproken. Enkele maanden later volgt opnieuw een tweede prijs. Bij thuiskomst wacht er, naast opnieuw lovende woorden, nog een extra verrassing. Dank zij bijdragen uit de burgerij kan er een vaandel aangeboden worden.

Dat de ingezetenen de waarde van zang en muziek onderkennen, blijkt ook wel als in 1932 aan de muziekvereniging en de twee bestaande zangverenigingen een muziektent wordt aangeboden. Deze is geplaatst in het Slingerbos, daar waar nu het huis Slingerbos 8 staat. De muziektent heeft de vorm van een halfronde koepel. Voor de muziektent is een grasveld waar het publiek kan zitten. Probleem is dat de toeschouwers volop van de muzikale klanken kunnen genieten, maar dat de muzikanten alle onderlinge contact missen en elkaar absoluut niet kunnen horen. Zodoende neemt de animo om daar op te treden in de loop der jaren af. In de jaren zestig wordt het

Tienjarig bestaan in 1933. Rondgang in het dorp. De schooljeugd droeg linten die met het vaandel verbonden waren als teken van saamhorigheid.

geheel gesloopt en komt er een woonhuis op die plek. Naast bovenstaande optredens wordt er ook deelgenomen aan diverse concoursen en festivals. Natuurlijk is de muziekvereniging ook present bij plaatselijke gebeurtenissen als de kermis en school- en volksfeesten en is er niet te vergeten de jaarlijkse uitvoering. Na tien jaar is er dan ook alle reden om een jubileum te vieren. Er staat o.a. een festival op het programma, dat gehouden wordt bij Huize 't Klooster aan de Sallandsweg.

→ Crisisjaren en oorlogstijd

Het tweede decennium is geen vrolijke periode in het bestaan. Niet alleen de oorlogstijd is daar debet aan, ook de crisistijd in de jaren dertig laat duidelijk sporen na. Er is werkloosheid en 'weinig geld onder de mensen'. Veel donateurs haken af en de financiële toestand is verre van rooskleurig. De contributie voor leden wordt met 5 cent per week verlaagd, terwijl werkloze leden op een bepaald moment helemaal geen contributie meer hoeven te betalen. Het 15-jarig bestaan wordt daarom sober gevierd. In 1939 wordt er niet meer deelgenomen aan concoursen, ook al omdat veel leden voor de mobilisatie in dienst moeten. Het naderende onheil wordt in 1940 werkelijkheid: de oorlog breekt uit!

Toch is er in 1938 nog volop reden tot feestvieren. Op 31 januari van dat jaar wordt troonopvolgster Beatrix geboren, blijdschap alom. Ook bij de muziekvereniging, waar besloten wordt een muzikale rondtocht door het dorp te maken. De tocht begint op 't Hanendorp bij Café de Rode Haan en gaat vervolgens door naar café Miltenburg aan het einde van de Boxbergerweg, vlak

bij de huidige atletiekbaan van Daventria. Daarna gaat men op weg naar de volgende stop, café Bloemendal. Bij elke stop volgt een alcoholische versnapering. Onder steeds vrolijker klinkende klanken trekken ze verder richting dorp, naar café Klein-Bussink. Dan wacht nog het eindstation, café Paalman. Voor enkele muzikanten wordt het laatste traject een moeizame onderneming. Vooral de trommelslaggers hebben het moeilijk. Net voorbij de kapsalon belanden ze met trommel en al in de sloot.

→ Na de bevrijding

Na de bevrijding gonst het weer van de activiteiten. Bijna alle buurtverenigingen organiseren wel een feest, waarbij de muziek niet mag ontbreken. Daar komen de nationale feestdagen en herdenkingen nog bij. Met deze optredens wordt de kas ook weer gespekt. Een bijzondere rol speelt de vereniging bij de Diepenveense Sport Club. Het korps gaat in de na-oorlogse jaren steevast voorop bij de optocht door het dorp, op weg naar het toenmalige sportveld bij Diepenveen Oost. Daar zorgt het op de jaarlijkse sportdag voor de muzikale begeleiding van de massale vrije oefening. Tijdens de kermis zorgt het orkest voor de muziek bij de in die tijd zo populaire stoelendans en wanneer de kinderen van de basisschool terugkeren van hun legendarische schoolreis naar Vaals, staat "Sempre" de bus al bij Cafe Bloemendal op te wachten. Ook de ouden van dagen, zoals de senioren in die dagen genoemd worden, kunnen bij hun jaarlijkse uitje rekenen op een muzikaal onthaal. Toch kan men wel wat meer muzikanten gebruiken. Daarom worden er op diverse plekken in het dorp concerten gegeven om geïnteresseerden over de streep te trekken. Al met al staat

In 1954 werd "De Dössers" opgericht. Deze boerenkapel kreeg faam tot zelfs in Rotterdam.

de muziekvereniging weer midden in de Diepenveense samenleving. Dat wordt in het jubileumjaar ruimschoots gehonoreerd, als tijdens de receptie namens de bevolking een flink bedrag wordt aangeboden.

De oorlog met Duitsland mag dan voorbij zijn, het conflict met Nederlands-Indië laat in Diepenveen ook sporen na. Diverse dorpsgenoten moeten naar "overzee" om hun dienstplicht te vervullen. In 't jubileumjaar 1948 wordt een grammofoonplaat "Leve de Vrijheid" gemaakt en opgestuurd naar 'onze jongens'!

→ "Sempre Crescendo" en de vrouwen.

Het mag dan lang duren voordat de eerste vrouwelijk muzikant in het corps haar intrede doet, op een andere manier maken de vrouwen zich erg verdienstelijk voor de vereniging. In 1949 wordt er een vrouwenvereniging opgericht die het corps 'met raad en daad' wil bijstaan. Dat devies maken ze meer dan waar. Vooral de jaarlijkse oliebolactie, in 1955 van start gegaan, wordt een groot succes. In het begin werken ze samen met bakker Paalman, maar al gauw gaan ze op de zelfstandige toer. Eerst met primitieve middelen, maar daarna wordt de aanpak steeds professioneler. De aanschaf van een deegmachine is daar wel het bewijs van. De vrouwenvereniging mag dan ondertussen opgeheven zijn, de rol van de vrouwen is daarmee zeker niet uitgespeeld. Integendeel. In het huidige harmonieorkest spelen nog maar 8 mannen. En wat te denken van het bestuur, dat voor 80% uit vrouwen bestaat.

→ Meer leden

Direct na de oorlog gaan ze ook weer op concours. De eerste jaren met veel succes, maar daarna zijn

de prestaties wisselend. Het is ook een tijd waarin thuisstudie en repetitiebezoek te wensen overlaten. Na enkele dirigentwisselingen komt, met de heer Kooken als vaste dirigent, weer wat vastigheid in het corps. Gelukkig komen er in de jaren vijftig ook veel jonge leden bij. Muzikaal gezien wordt 1953 een goed jaar, want met een eerste prijs in Gorssel promoveert het orkest naar de afdeling uitmuntendheid. Er is alle reden om vol optimisme het 30-jarig jubileum te gaan vieren. Een groter aantal leden betekent ook dat er meer instrumenten nodig zijn, wat ook weer tot meer financiële lasten leidt. Een boerenkapel, die in het jubileumjaar al van zich had laten horen, treedt elk weekend op onder de naam de Dössers op en blaast zo heel wat geld in 't laatje. Daarnaast wordt er een bazaar georganiseerd, waarbij vooral de vrouwen een toonaangevende rol spelen. Het wordt in alle opzichten een groot succes. De kas is zo goed gevuld, dat nu eindelijk uniformen aangeschaft zouden kunnen worden. Dit was een lang gekoesterde wens, want tot nu toe werd alleen eenzelfde pet gedragen. Toch laten de uniformen even op zich wachten, want er zijn nog andere wensen.

→ De drumband

Er zijn steeds meer mensen die een trommel willen bespelen. Wordt het geen tijd voor een drumband? Dorpsgenoot Han Egberts wordt de grote animator en laat op de jaarvergadering een eigengemaakte trommel zien. Hij doet een dringende oproep om een drumband te gaan vormen. Dat lukt en binnen de kortste tijd komt de band zelfs al met een eerste prijs thuis. Daarna zullen er nog meer successen volgen. Het kan

De grote leerlingenklas met het vijftigjarig jubileum in 1973.

niet missen, er komt er komt in 1977 ook een majorettecorps. Het zal ongeveer 15 jaar bestaan. De drumband is een langer leven beschoren. In 1980 komen er heel veel nieuwe jeugdleden bij en kan de band weer op volle kracht vooruit. De band staat tegenwoordig onder professionele leiding van Gerrit Reynders. Deze instructeur en docent slagwerk zegt er veel plezier in te hebben, al worstelt hij soms wel met ups en downs in de aantallen. Gelukkig zijn er nu weer twintig.

→ Nieuwe impulsen.

Na enige vertraging komen, vlak voor het 40-jarig bestaan, de uniformen er ook. Op dat moment zijn twee muzikanten al 40 jaar lid: voorzitter Derk Brilleman en oud-penningmeester Jans van de Vlekkert. Ze krijgen allebei een Koninklijke onderscheiding opgespeld door burgemeester Crommelin. Op het muzikale vlak ontstaan er problemen, omdat men een klarinettist mist. Dat zal later vaker een probleem blijken. Daar staat tegenover dat er vanuit de drumband een concerttromslager doorstroomt. Het slagwerk krijgt een extra impuls als er enkele pauken aangeschaft kunnen worden. Als blijkt dat instrumenten met een zogenaamde lage stemming beter klinken dan die met de huidige hoge stemming, moet een heel nieuw instrumentarium worden aangeschaft. Als in 1967 eindelijk het dorpshuis tot stand komt, betekent dat een grote doorbraak voor de muziekvereniging. Er is nu een goede oefenruimte en een prachtzaal voor de uitvoeringen.

→ Jeugdorkest

Er kan bovendien meer aandacht worden besteed aan het opleiden van jonge muzikanten. Zo wordt er een

blokfluitklas opgericht. Wellicht een goede kweekvijver voor nieuwe orkestleden. Dat blijkt een goede inschatting. Al gauw treden enkele jeugdleden toe tot het orkest. Muzikale opleiding van jeugdige leden is een schone zaak, maar er hangt wel een prijskaartje aan als je dat professioneel wilt aanpakken. Gelukkig zijn er eigen leden die dit ter hand nemen. Die opleiding komt halverwege 1968 jarenlang in handen van de thans 92-jarige Gerrit Schuck. De vervolgopleiding is in handen van de dirigent en een aantal orkestleden. De toeloop van nieuwe jeugdleden is zo groot dat er een jeugdorkest opgericht kan worden. Een openbare les kan op den duur niet uit blijven. De grote zaal van het dorpshuis moet er zelfs aan te pas komen om alle belangstellenden te huisvesten. Het jeugdorkest neemt na verloop van tijd met succes deel aan een festival en organiseert er zelf ook één. Ook stromen er steeds weer jeugdige muzikanten door naar het harmonieorkest. Bij de jaarlijkse uitvoering laten de drumband en het jeugdorkest nu ook van zich horen. In jubileumjaar 1978 wordt er een Egerländer orkest opgericht, bestaande uit leden die ook wel eens op een andere manier muziek willen maken. Ze geven koffieconcerten, bezoeken psychiatrische inrichtingen en bejaardentehuizen. Het orkest heeft zeven jaar bestaan. Zo komt dan het 60-jarig jubileum in zicht.

→ De gebroeders Brilleman.

Tot zover zijn de daden van Sempre Crescendo prachtig beschreven in het jubileumboek, dat erelid Henk Brilleman (1941) in 1983 schreef. Ook zijn broer Martin (1944), speelde een toonaangevende rol in de vereniging. Hij was jarenlang voorzitter en

kreeg vorig jaar de erepenning van de gemeente Deventer omgehangen. Met zo'n lange betrokkenheid bij de muziekvereniging lijken zij bij uitstek de mensen met wie ik nog wat verder kan terugblikken. Hun liefde voor de vereniging is nog onveranderd groot. Wel constateren ze dat de financiële positie van de vereniging verre van rooskleurig is. Niks nieuws onder de zon. Het is een vaker terugkerend probleem. Wat wil je. Een vereniging met zo'n instrumentarium en met professionele leiding kost geld. Er is dan ook een actie op touw gezet om donateurs te werven. Wie nog niet gereageerd heeft, wordt alsnog van harte uitgenodigd! Tot hun voldoening merken ze dat er onder de jeugd nog steeds voldoende belangstelling voor muziek bestaat. Ook de opleidingsmogelijkheden zijn goed. Alleen, hoe houd je ze na de basisschoollleeftijd vast. Er is zo veel te doen onder de rook van Deventer, er zijn zo veel keuzemogelijkheden en natuurlijk slokt

de school ook de nodige tijd op. Overigens is dat niet alleen een Diepenveens verschijnsel, het doet zich vrijwel overal voor. Niettemin bestaat het huidige harmonie-orkest uit 25 enthousiaste leden onder leiding van dirigent Piet Urff. Wat repertoire-keuze betreft gaat men met de tijd mee en worden er meerdere muzikale stijlen gehanteerd. Bovendien heeft Diepenveen met de bouw van het nieuwe dorps huis in 1997 een geweldige concertzaal gekregen. De gebroeders Brilleman zeggen met nadruk dat "Sempre Crescendo" ook nu nog met beide benen in de samenleving staat. Daar valt weinig op af te dingen. Wie de agenda van het jubileumjaar nader bekijkt, kan dit alleen maar beamen. In het huis aan huis verspreide jubileumboekje schrijft de huidige voorzitter, Karin van Berkel, dat de vereniging een blijvende schakel wil zijn tussen mens, muziek en de gebeurtenissen in het dorp. Een hoopvol perspectief.

Een avontuurlijke Diepenveense wijkzuster

Irma Hollander en Wim de Weerd

Onlangs is mevrouw Alie Kanis, de laatste zuster van het Groene Kruisgebouw aan de Boschhoekweg, 80 jaar geworden. De hoogste tijd voor een interview dus.

Het voormalige stationsgebouw Diepenveen Oost werd in de jaren zestig en zeventig gebruikt als Groene Kruisgebouw. Tot 1971 woonde en werkte daar de bekende wijkverpleegster zuster Groenenberg. Na een dertigjarig dienstverband in Diepenveen moest zij vanwege haar gezondheid op haar zestigste stoppen en verhuisde ze naar een woning aan de Draaiomsweg. Zuster Groenenbergs opvolgster werd de verpleegkundige mevrouw Alie Kanis, die in 1971 ook in het Groene Kruisgebouw ging wonen. Haar werkzaamheden hielden o.a. in: het begeleiden van ouders en hun pasgeboren kinderen in het consultatiebureau, vaccineren, ziekenhulp en hulp aan moeder en kind tijdens de kraamtijd. Zo had zij bijna alle kinderen van de nieuwe kinderrijke Vossenbelt in haar armen. Veertig jaar later woont zij nog steeds in Diepenveen en wordt ze nog regelmatig begroet met "dag zuster". Zo kent ook Marian van Ginkel, die als baby en later als kleuter met moeder Giny regel-

Alie Kanis

matig in het oude Groene Kruisgebouw kwam, de wijkzuster nog heel goed. Marian vertelt daarover: "Zij heeft als wijkzuster bij alle Diepenveners een zeer goede indruk achtergelaten. Later kwam ze nog wel eens in mijn winkel en we kletsten dan weer gezellig bij".

→ Werken was vanzelfsprekend

Alie Kanis werd op 13 oktober 1931 geboren op een boerderij op Kampereiland. Zij kwam uit een groot gezin met acht kinderen waarvan er twee heel jong overleden. Zij vertelt: "De eerste twintig jaar heb ik thuis hard moeten meewerken op onze boerderij. Iedereen binnen het gezin had een eigen taak. Ik kon melken als de beste en hielp o.a. mee met aardappels poten".

Begin jaren 50 behaalde Kanis haar verpleegstersdiploma in Diaconessenhuis te Hilversum.

→ Avontuurlijke zuster

Op de leeftijd van 20 jaar ging ik in de verpleging en begon het grote avontuur nadat mijn vader de opmerking maakte: "Vier dochters heb ik en ik zou het leuk vinden wanneer er één in de verpleging ging". Vanuit Hilversum, waar ik in het Diaconessenhuis mijn A-diploma en kraamaantekening behaalde, ging ik naar Enschede voor mijn kinderaantekening. Zij vertelt hierover: "Werken met kinderen en oude mensen vind ik het leukste, maar de tussencategorie hoort er bij en is natuurlijk ook heel belangrijk, want anders krijg je geen ouderen en geen kinderen". "Daarna ging ik naar Emmeloord om te werken in het ziekenhuis en vervolgens in Amsterdam naar school voor de wijkaantekening, met onder andere stages in Breukelen bij de schoolartsdienst en in Alphen aan de Rijn voor wijk- en kinderhygiëne. Na mijn afstuderen in Amsterdam heb ik van 1963 -1969 in Vollenhove in de wijk gewerkt."

Alie: "Vroeger moest bijna iedere vrouw ophouden met werken als ze in het huwelijksbootje stapte. Als vrouw werd je toen geacht je enkel bezig te houden

met het huishouden. Ik wilde echter per se blijven werken en mijn medemens helpen. Ik koos er daarom bewust voor om vrijgezel te blijven. Het liefst wilde ik naar verre landen, bijvoorbeeld naar Afrika, want het avontuur trok me heel erg". Natuurlijk kwam ze wel eens mannen tegen die in haar geïnteresseerd waren, maar die maakten geen enkele kans bij haar. Zoals op een dag in Vollenhove. Lachend vertelt ze wat haar daar ooit overkwam: "Er waren twee vrijgezelle broers die nog bij de ouders woonden. Beiden hadden ze een oogje op mij en wilden ze me aan de haak slaan. Eén van de twee zei: Zuster ask oe an de haak sloa, dan kun ie veur mien moe en va zorgen en daarna bint wie an de beurte. Wil ie met mien trouwen?" In 1969 werd zuster Kanis uitgezonden door de broedergemeente de Hernhutters (Evangelische Kerk) naar Suriname. "Dit tot grote schrik van mijn moeder. In Suriname heb ik met veel plezier gewoond en gewerkt. Ik werkte zes weken in het binnenland en had dan één week verlof. Dat verlof bracht ik door in Paramaribo, ik ging naar de kapper, deed boodschappen en ging daarna terug in het 4-persoonsvliegtuigje. Voordat we instapten werden we gewogen en wanneer er teveel

aan gewicht was, moest ik kiezen welke bagage ik moest achterlaten. Ik werkte in het binnenland op een medische post in de polikliniek. Ik mocht absoluut niet alleen op pad. Wanneer ik naar een dorp wilde, werd ik begeleid door jongens met kapmessen die de weg voor me vrijmaakten en gevaarlijke dieren op een afstand hielden. Het was een belevenis, maar jammer genoeg moest ik binnen het jaar terug vanwege mijn gezondheid.”

“Daarna heb ik nog een jaar als wijkverpleegkundige gewerkt in Maurik, Rijswijk en Eck en Wiel. Ik woonde een jaar op kamers in een verzorgingshuis. Tegen de afspraak in, was er na een jaar geen huurwoning en dus ben ik daar weer vertrokken; ik was net een vliegende vlinder”, vertelt ze lachend.

→ Wijkzuster vindt innerlijke rust in Diepenveen

“In 1971 ben ik in Diepenveen gekomen. Hier heb ik innerlijke rust gevonden en nu, ruim 40 jaar later, woon ik er nog met veel genoeg. Bij mijn sollicitatie heb ik plezierige gesprekken gehad met wethouder Veldwachter, die voorzitter was van het plaatselijke bestuur. Ik werd door de vader van Benny van Zijl rondgeleid. Hij had een schriftje bij zich met verslagen. Ik ging één maal per maand naar Dhr. Kappert aan de Boxbergerweg. Hij was de penningmeester. Ik had een lijstje met geldbedragen en er werd contant afgerekend. De functie leek me wel wat; ik kon wonen in het Groene Kruisgebouw. Ik kreeg de bovenste verdieping van het oude stationgebouw. Omdat ik er alleen werkte, was de functie heel allround en ik werd vrijgelaten in hoe ik het werk invulde. Dat vond ik heel aantrekkelijk, zo zonder gehijg van een baas in mijn nek.

Toen ik begon met deze baan heb ik afgesproken dat de kraam en het afleggen niet tot mijn taken behoorden. Zat dat erbij in dan was je alle nachten bezig. De eerste contacten met dokter Clous herinner ik me nog goed; ik had een afspraak gemaakt voor een eerste kennismaking, maar hij kwam niet opdagen, zodat ik alleen met zijn vrouw heb zitten praten. Later zei hij: ‘Ja, die zuster ontmoet ik wel een keer’. Clous was een prima dokter, maar wat ruw in de omgang. Hij leek soms wel een veearts. Hoestende patiënten in de wachtkamer die luchtig gekleed waren stuurde hij zo naar huis. ‘Ga jij maar eerst een borstrok aantrekken’, zei hij dan. Na een bevalling, als de kraamhulp zich met moeder en kind bezighield, dronk hij samen met de jonge vader enkele glazen jonge jenever.

Mijn taken waren veelzijdig: ik bezocht de zieke mensen in de wijk, de kinderen werden op tijd opgeroepen voor controle en werden ook ingeënt. Verder draaide ik ook regelmatig weekenddiensten in Lettele, Okkenbroek, Schalkhaar en Colmschate. Zoals vroeger zo gewoon was, woonden de ouders vaak in bij de kinderen; in de weekenden was het dan meestal rustig omdat dan de kinderen hielpen met de verzorging van de zieke ouders.”

→ Na het werk

“Langzamerhand begon mijn ziekte weer op te spelen, zodat ik op mijn tenen moest lopen.” Zuster Kanis vertelt hierover: “Ik heb een erfelijke aandoening waardoor mijn spraak niet goed meer is en mijn lichaam steeds verder verslechtert. Hierdoor verstaat men mij niet goed; ik ben bij de logopediste en artsen geweest maar die konden mij niet helpen. De ziekte geeft mij nu veel beperkingen. Daarom ben ik in 1976 afgekeurd voor mijn werk als wijkzuster. Ik was pas 45 jaar! Ik werd afgekeurd, maar wilde nog graag wat doen. Regelmatig werd ik door mijn huisarts verzocht om bij te springen. Eerst ging ik oppassen bij een oude blinde man van 91 jaar bij een timmerbedrijf aan de Snippeling. Daarna paste ik op bij een demente vrouw in Deventer en vervolgens in Diepenveen bij een heel oude dame en haar schoonzoon, die ik verpleegde tot aan zijn dood. Daarna volgden nog meer “klanten”. Ik kreeg daar niet voor betaald, het was vrijwilligerswerk en ik wilde graag wat om handen hebben.”

→ Aanleunwoning op de Beukenhof

Geruime tijd woont zuster Kanis nu met veel genoeg in een aanleunwoning op de Beukenhof bij Sparrenheuvel. Haar gezondheid is de laatste jaren helaas wel verder achteruit gegaan waardoor het lopen moeizaam gaat. Ze heeft in haar leven veel hulp gegeven, maar nu is ze zelf afhankelijk van hulp geworden, de hulp van Carinova. “Verzorging is wat anders dan verpleging”, zegt zij hierover. “Ik ben echt tevreden over de verzorging tegenwoordig, hoewel het anders is geworden dan vroeger”. De laatste wijkzuster van het Groene Kruisgebouw heeft haar 80e verjaardag groots gevierd met al haar familie en bekenden. De eerste veertig jaren van haar leven was ze de avontuurlijke zwervende wijkzuster. Daarna vond ze de innerlijke rust, hier in het dorp Diepenveen.

De biejenkoning

Over imker Jan Henk Wigersma

Pier Karenbeld

Oudere Diepenveners zullen zich hem nog wel herinneren, imker Jan Henk Wigersma, in Diepenveen algemeen bekend als ‘de biejenkoning’. Jarenlang woonde hij op de Koershof, een uitgebouwd voormalig jachthuis behorende bij landgoed Nieuw Rande dat op dat moment in bezit was van Baron Stratenus. Het huis lag in het bos tussen de Wetermansweg en de Bouwhuisweg en kreeg uiteindelijk Bouwhuisweg 2 als adres. Het huis werd in 1968 door de familie in vervallen staat verlaten en werd niet lang daarna afgebroken.

→ De Koershof

Met behulp van dochter Sjoukje (1938) en zoon Baltus (1944) proberen we een zo goed mogelijk beeld te krijgen van imkersbedrijf de Koershof. Vader Jan Hendrik (Jan Henk) Wigersma is in 1909 in Groningen geboren, maar groeit op in Haarlem. Hij volgt een opleiding aan de Kunstacademie in Amsterdam en gaat na z’n studietijd aan het werk als grafisch ontwerper in het reclamewezen. Zo verschijnen er van zijn hand diverse reclameborden op de sportvelden. In 1937 trouwt hij met Johanna de Jong. Tijdens de oorlog is hij ambtenaar bij het ministerie van Economische zaken. In die hoedanigheid komt hij in 1942, wanneer het Ministerie wordt overgeplaatst, naar Diepenveen, waar hij bij de afdeling Prijsbeheersing werkt. Het echtpaar Wigersma komt met vier kinderen naar Diepenveen: Sjoukje(1938), Afke(1939), Maaïke (1940) en Jo-Jans (1942.) Wigersma huurt een huis van de op Nieuw-Rande wonende Baron Stratenus. Het huis ligt enigszins op een heuvel en kijkt uit op de aan de Wetermansweg gelegen boerderij van de Winter. Jaarlijks zijn de kinderen dan ook getuige van de huisslacht, waarbij het beeld van het varken aan de ladder nog het meest is blijven hangen. Tijdens de oorlog is Wigersma uit liefhebberij met bijen begonnen. Na de oorlog wordt hij beroepsimker en is er “uit liefhebberij een beroep gegroeid”, zoals hij later in één van zijn publicaties zegt. Als de familie in Diepenveen arriveert, draagt het huis al de naam de Koershof. Oorspronkelijk is het een laaggelegen jachthuis van steen geweest. Later is daar een hoog stenen gebouw voor gezet. Van meet af aan is de relatie met Baron Stratenus slecht. Het steekt Wigersma dat in de directe omgeving regelmatig gejaagd wordt zonder dat hij er van op de

Huize Koershof zoals ooit aan Bouwhuisweg nr 2 gelegen.

hoogte gesteld is. De nogal kort aangeboden huurder zint dat helemaal niet en laat duidelijk weten dat hij voortaan graag van te voren wil weten, wanneer er weer gejaagd gaat worden. De kennelijk nogal gepiekerde baron reageert daarop nogal uit de hoogte: “Het zijn mijn jagers en daarmee hebt u niets te maken.” Er ontstaat al gauw een soort van stille oorlog tussen deze twee botsende karakters en het komt nooit meer goed. Het gevolg is wel dat de baron het vertikt om ook maar iets aan onderhoud te doen, wat de staat van het huis niet ten goede komt. Anderzijds heeft de baron ook niet het lef om de huur ook maar iets te verhogen. Het huis mag dan romantisch en als een soort van Pipi Langkous-huis ogen, comfortabel is het beslist niet. “Eigenlijk is het een gek huis”, zegt Sjoukje. “De slaapkamer van m’n ouders stond eigenlijk op de helft van een verdieping met daaronder een kelder en een keuken, voor de helft in de grond verzonken”. Er is weliswaar een centrale verwarming in het huis aangelegd, maar die doet het niet. Naast het keukenfornuis is de kolenkachel in de huiskamer de enige verwarmingsbron, waar ze ‘s winters allemaal om heen zitten. Het gezin telt dan inmiddels al zes kinderen, want in de Hongerwinter van 1944 is nog een tweeling geboren. Bij de rest van de kamers zitten ‘s winters de bloemen op de ramen. “Bij storm kon je niet slapen van

de klapperende luiken”, voegt Sjoukje er nog aan toe. “Niettemin was het een geweldige speelplek”. In het bos stonden een paar houten schuurtjes. Zo was er één huisje van bomen gemaakt waar de T-Ford in stond, terwijl er ook nog een mooi blank houten huisje was dat als opslag gebruikt werd en dat als padvindershuisje gediend heeft. Ook Sjoukje heeft daar als Kabouter rond gelopen. Verder was er op de heuvel in het bos nog een restant te vinden, waarschijnlijk van een voormalig tbc huisje. Op de grond lag nog een groot rond schot dat draaien kon. Dergelijke huisjes kwamen meer voor in die tijd en maakten het mogelijk dat de patiënt de hele dag de zon binnen kon laten komen. Over de geschiedenis van het jachthuis is verder niets bekend.

→ Koershofkast

Dat Jan Henk Wigersma voor het beroep van imker koos, was heel bijzonder, omdat niets in zijn opvoeding in die richting geweest was. Volgens zijn kinderen was één ding wel heel kenmerkend voor hem: “Als hij iets in z’n kop had, dan ging hij er voor en kreeg hij het voor elkaar!”

Aanvankelijk houdt hij zich vooral bezig met de verkoop van produkten die met de bijenteelt te maken hebben. Zo verschijnt in 1947 in het maandschrift voor de bijenteelt een advertentie van de Koershof, waarin met het oog op Sint Nicolaas, allerlei artikelen rondom de bijenteelt te koop worden aangeboden. Sommige van die produkten zijn ook eigen ontwerpen, zoals het Koershof-voederbakje. Grote bekendheid krijgt hij in 1947 als hij met de Koershofkast op de markt verschijnt, een zelf ontworpen bijenkast, die hij bij de in de nabijheid wonende timmerman Brand laat maken. Het bijzondere is, dat hij een aantal kenmerkende verbeteringen aanbrengt op de tot dan toe veel gebruikte Simplex kast. Hoewel ook hij uitgaat van 10 ramen per kastdeel ligt de verbetering vooral in het inschuiven en afsluiten van de vliegopening met behulp van een vliegplank. Een ander voordeel is dat deze kast ook voorzien is van een vast reisraam, waardoor er makkelijker mee gereisd kan worden. De inloop is zo gemaakt dat het afsluiten van het dak voor vervoer daardoor veel gemakkelijker is geworden. Bovendien is het dak van zink en loopt het aan de achterkant iets door, waardoor het beter bestand is tegen weer en wind. De kast is op dat moment verkrijgbaar voor de prijs van 29.50 gulden.

In een jaren later (1996) verschenen artikel noemt de schrijver het onbegrijpelijk dat de Koershofkast nooit het paradepaardje is geworden van een ondernemende handelsafdeling.

Ondanks de kennelijk hoge kwaliteit komt de doorbraak er niet. Volgens de schrijver door de te hoge prijs.

→ Beroepsimker

Wigersma gaat zich meer en meer richten op het beroep van imker, op het produceren van honing. Met in totaal 50 à 60 volken behoort hij tot de grote imkers. Een groot deel van het jaar brengen de bijenvolken door op de heide van de Holterberg en/of op de koolzaadvelden van de net drooggevalen polders. Imker Wigersma heeft intussen al landelijke bekendheid gekregen en velen komen bij hem voor advies. Zo komt in 1948 de Rotterdamse Imkervereniging op bezoek (zie foto).

Rondom de Koershof ontstaat een hevige bedrijvigheid, want er is veel te doen. Hij slingert de honing zelf en er worden al gauw twee honingschuren gebouwd om de voorraad onder te brengen. Hij heeft op een gegeven moment ook mensen in dienst, eerst Frans Blankestijn en later Gerrit Preuter. Deze laatste heeft nog heel lang bij hem gewerkt. Veel honing wordt aan huis verkocht. Reclamespullen, maar ook de etiketten voor de honingpotten, ontwerpt hij zelf. Klanten kunnen een voorproefje nemen door een wafeltje te eten waarop een beetje honing is uitgestreken. Ook maakt hij gebruik van kleine potjes die als proefmonster kunnen dienen. Natuurlijk wordt er ook honing uit de raat verkocht, nadat die heel zorgvuldig is uitgesneden. Voor de kinderen levert een bijproduct van de imker nog wat extra plezier op. Het darrengebroed (eitjes waar later de mannetjesbijen uit zullen ontstaan) blijkt heel goed bruikbaar om jonge kraaien mee te lokken. Het lukt de kinderen zo tamme kauwtjes te kweken. Vaak vliegen ze mee naar de dorpschool in Diepenveen, waarna ze geduldig op het stuur van de fiets blijven wachten tot de school uit gaat. Andere bijprodukten spelen in die tijd nog nauwelijks een rol. Honing toegepast op andere sectoren staat nog in de kinderschoenen. Wel is er contact met een man in Harfsen die experimenteert met honing, toepasbaar in de cosmeticasector. Het accent blijft liggen op de verkoop van honing. Ondertussen gaat hij ook de markten af, nadat hij lid geworden is van de Centrale Vereniging voor de Markt-, Straat- en Rivierhandel. Wekelijks is hij te vinden op de markten van o.a. Utrecht, Zwolle, Hilversum en Amersfoort. Hij bouwt een heel netwerk op en wordt leverancier van speciaalzaken. Daartoe moet er veel met de post worden verzonden. Klachten over slechte bezorging laat hij niet op zich zitten; hij kan zich

Rotterdamse belangstelling voor de Koershofkast (1948)

er mateloos over opwinden. Door de toegenomen verkoop kan hij niet alles zelf meer produceren. Hij moet elders inkopen en laat daarbij ook weer niets aan het toeval over. Altijd controleert hij of de kwaliteit van de afgeleverde honing wel in overeenstemming is met het proefmonster.

“De toptijd van de honing lag ongeveer in 1954”, zegt Baltus. Sjoukje: “Maar ondanks alle drukte bleef het een karig bestaan en hadden we het niet breed!”

→ Biejenkoning

In Diepenveen staat hij dan al lang bekend als de biejenkoning. Toch liggen zijn activiteiten niet direct bij de Diepenveense Imkervereniging. Wel wordt hij regelmatig in het dorp opgeroepen om een wespennest te verwijderen. Ook krijgt hij een seintje als er ergens een bijenzwerm gesignaleerd wordt. Soms worden de kinderen Wigersma ook ingeschakeld en aangespoord om op de fiets een bijenzwerm volgen. In dergelijke gevallen is er vaak een groot verschil in reacties tussen dorpingen en stedelingen. In de stad is veel meer en eerder sprake van paniek. Het vangen van een bijenzwerm is een spannende bezigheid en een boeiend schouwspel. Het is de kunst om met bravoure een zwerm in de schepkorf (een soort van halve korf) te vangen en die dan op de kop op een steen te leggen. De steen dekt de korf niet helemaal af, zodat de nog rondvliegend bijen er ook nog bij kunnen. 's Avonds, als alle bijen binnen zijn, wordt alles opgedoekt; er wordt een doek onder de korf geschoven die wordt vastgespijkerd. Nu kan er geen bij meer uit en wordt de zwerm meegenomen om thuis in een nieuwe korf of kast voort te leven. Opvallend is dan weer de onverschrokkenheid van vader Wigersma die nooit een wit pak draagt en ook niks ziet in het dragen van een kap. “Nooit in paniek raken en geduldig blijven”, is zijn devies.

Vijf van de kinderen Wigersma - staand Sjoukje, tweede van rechts Baltus.

→ Koninginneteelt

Zijn bemoeienis met het imkergebeuren liggen vooral op landelijk niveau; niet alleen op het gebied van de verkoop, maar ook wat betreft de verspreiding van zijn deskundigheid. In 1950 wordt dat nog eens extra benadrukt als zijn boekje ‘Koninginneteelt’ verschijnt. In zijn inleiding zegt hij: “De Koninginneteelt heeft mij altijd al geboeid. Ik heb veel methoden gebruikt, veel fouten gemaakt en veel mislukkingen geboekt.” De selfmade man ten voeten uit. Hij karakteriseert het 53 pagina's tellende boekje als een “handleiding uit de praktijk voor de praktijk”. In elk hoofdstuk komen niet alleen de richtlijnen voor een succesvolle teelt aan de orde, maar ook de mogelijke fouten die daarbij kunnen optreden en hoe die vervolgens weer voorkomen kunnen worden.

“Koninginneteelt is nodig om onze bijenteelt vooruit te brengen, want we hebben een achterstand op het buitenland!” Naast dit ver gelegen ideaal heeft hij echter ook een dichterbij gelegen doel op het oog: “Het zal uw vreugde in het imkeren vermeerderen en tenslotte uw honingopbrengst vergroten.”

→ Koershof verlaten

September 1958 wordt er tbc bij moeder Wigersma geconstateerd. Ze moet een jaar lang naar het sanatorium in Almen om daar te kuren. Dochter Sjoukje, de enige die het huis al verlaten heeft, komt terug naar Diepenveen om het gezin draaiende te houden. In de jaren zestig wordt Wigersma minder valide. Het wordt steeds moeilijker om op de Koershof, met z'n vele hoogteverschillen, te blijven wonen. In die tijd doet hij z'n bedrijfsattributen van de hand. Voortaan houdt hij zich alleen nog bezig met de verkoop van honing. De lichamelijke beperking en de vervallen staat van het huis maken het dringend noodzakelijk op zoek te gaan naar een andere bewoning. Een huis op de begane grond is absolute

Alle zes kinderen Wigersma, rechtsonder Baltus

noodzaak. Maar waar? Bij de keuze van de nieuwe woonplek gaat de imkerij nog een belangrijke rol spelen. Wigersma is in z'n hoedanigheid als imker regelmatig bij diverse boeren op bezoek geweest. Zo ook in Averlo bij Willem Bolink, alias 'Willem met de dikke glazen'. Hij heeft in Averlo gezien dat er een stukje bos te koop is waar gebouwd zou kunnen worden. Er komt een kink in de kabel als blijkt dat er een agrarische bestemming op de grond ligt. Wigersma verzint een list en leent bij eerder genoemde Willem een drietal bijenkasten die hij op het te koop staande perceel zet. Hij gaat naar de gemeente en zegt dat hij op het door hem gekochte perceel een bedrijfswoning wil zetten, immers een imker is een agrariër! De gemeente ligt dwars maar moet uiteindelijk bakzeil halen. Daarmee zijn de problemen nog niet opgelost, want het huis moet in hout opgetrokken worden en aan een maximum aantal kubieke meters voldoen. Daar heeft Wigersma het geld niet voor, echter door de papieren goed te lezen heeft hij ontdekt dat een eventuele kruipruimte ook meetelt. Zo kiest hij voor het bouwen van een kruipruimte. Om de kosten nog verder te drukken ontwerpt hij 't huis zelf. Hij laat het door een bevriende architect ondertekenen om uiteindelijk de ambtelijke goedkeuring binnen te halen. In het najaar van 1968 wordt de Koershof verlaten en wordt het nieuwe huis aan de Hunneweg in Averlo betrokken. Het karakteristieke huis de Koershof is dan al zo vervallen dat het kort daarna wordt afgebroken.

→ Averlo

De honingverkoop gaat ook in Averlo nog even door. Wigersma levert vooral aan winkels en tussenhandel en gaat niet langer de markten af. Kennelijk is er nog genoeg te doen, want Gerrit Preuter is meegegaan naar het nieuwe adres. Toch neemt Wigersma na verloop van tijd volledig afscheid van de honinghandel. Hij doet zijn bedrijf over aan de firma Mellona. Ondertussen stort hij zich op een andere hobby, het inrichten van z'n omvangrijke tuin. Zonder echte ervaring op het gebied van tuinieren ontwikkelt hij zichzelf ook nu weer tot een deskundige op dit terrein. Hij leeft zich vooral uit in het kweken van azalea's en rododendrons. Deze laatste kruist hij met zaden uit Engeland. Zijn tuin mag er zijn en krijgt zelfs een plek op de televisie wanneer de VPRO een programma wijdt aan bijzondere tuinen.

"Hij was geen gemakkelijke vader, hij was een strenge vader", volgens Sjoukje en Baltus. Sjoukje: "als er een activiteit in het dorp was, stond hij ons na afloop direct op te wachten". Daar hebben ze wel eens moeite mee gehad. Maar anderzijds, zijn onvermoeibare inzet voor iets waardoor hij gegrepen was, heeft bij hen ook veel respect en zelfs bewondering afgedwongen.

Ook zijn nieuwe woonomgeving in Averlo profiteert mee van zijn tomeloze inzet, wanneer er mogelijk een nieuwe vuilstortplaats zal komen. Hij kan goed rapporten lezen en gaat voorop in het verzet. Resultaat: er komt geen stortplaats.

Jan Henk Wigersma woont nog bijna 20 jaar in Averlo en overlijdt in 1987. Zijn vrouw blijft er nog acht jaar alleen wonen. Dan gaat ze naar Bloemendaal, in de buurt van dochter Sjoukje die in Santpoort Noord woont. Ze overlijdt in 2001. Het huis blijft in de familie, want zoon Baltus heeft er nu z'n woon- en werkplek. Niet als imker, maar wel in de oorspronkelijke voetsporen van zijn vader; ook hij is beeldend kunstenaar geworden.